

Finlands öar

Om gemenskap och trygghet på öar

TEXT: KRISTIN MATTSSON

Det sociala nätverket på mindre orter och i glesbygdsområden för mycket gott med sig, det upplevs som tryggt "att alla känner alla". Det har bl a Agneta Malléns studie "Trygghet i skärgårdsmiljö" visat.

▼ Signildskär. © Håkan Eklund.

Om gemenskap och trygghet på öar

TEXT: KRISTIN MATTSSON

Fördelarna med att bo i glesbygd och känna alla i den nära omgivningen ger invånarna en känsla av trygghet, förutom lugn och ro samt närhet till naturen. Ett exempel på ett område som upplevs som lugnt och tryggt med låg grad av brottslighet är Åboland och Åbolands skärgård. Under Agneta Malléns undersökning av trygghet och rädsla för brott i Åbolandska skärgårdskommuner växte det fram ett lokalsamhälle där ytterdörren oftast lämnas olåst. Ett annat fenomen, förutom att alla känner alla, som verkar brottsförebyggande är "skvallret". Den informella spridningen av brottsrelaterad information fungerar bra skvallervägen. Detta hänger samman med att skärgårdsbon uppfattas som en genomärlig människa. Hon har omgivningens tillit ända tills hon genom en handling bryter tilliten. Den sociala kontrollen i ett litet samhälle är alltså stark, och för med sig känslan av trygghet och av att man kan lita på varandra. Detta gäller särskilt i Åbolands skärgård.

DET SOCIALA NÄTVERKET i en liten by kan också upplevas som instängt och smått kvävande, särskilt om byn finns belägen på en ö där det geografiska läget och kommunikationerna sätter stopp för hur fritt man kan röra sig ut och in från ön. Invånarna på små öar är "ensamma tillsammans", i varje fall om man räknar antalet bosatta, och är just därför väldigt beroende av varandra. De andra på ön ska man helst kunna lita på och när det är kris borde

man tryggt kunna uppsöka grannen. Men det kanske inte alltid är så att de andra byborna är dem man helst vill umgås med, eller att man ens kommer så bra överens med dem. Malléns studie visar också att människor i små samhällen drar sig för att anmäla brott eller ta tag i konflikter för att inte riskera grannsamman.

För att inte helt och hållet vara ensamma och strandsatta med sina grannar på ön kunde därför fritidsboende i skärgården tas mera med i bysamhället. De för inte bara med sig köpkraft till ön utan de bidrar också till bygemenskapen och byns utveckling genom att de ofta är intresserade av att delta i byns gemensamma aktiviteter.

ENLIGT EN FÄRSK undersökning vill många sommarstugeinvånare delta mera aktivt i sin stugkommun än de gör nu. Än så länge går det inte att vara skriven i två kommuner enligt vår lag. Det verkar inte vara ett problem för många fritidsboende att de inte är skrivna i sin stugkommun. Däremot är många stugägare, enligt undersökningen, intresserade av att delta i föreningsverksamheten i byn. Det finns också intresse för att gå med i kommunpolitiken, kanske sitta med i någon nämnd i kommunen. Några kommuner med många stugägare har redan gjort upp avtal som gör det möjligt för fritidsboende att använda sig av stugkommunens hälsoservice. Sådana arrangemang kommer förmodligen att öka.

OFTA HÖR MAN påståendet att utan skola och butik dör ö-samhället ut. Hur ska man då få skärgården att leva om det varken finns skola eller butik?

Vad innebär en levande landsbygd, och vad menas med en levande skärgård? Kanske det betyder mer än att man kan försörja sig på traditionella näringar som fiske och jordbruk i skären. Kanske man måste fråga sig vilka nya landsbygdsnäringsområden som kan få fotfäste, och vad landsbygden betyder för stadsborna? Fram för allt tror jag att vi måste ändra på vårt synsätt på boendet i skärgården. Stugägare och fritidsboende som bor i fritidshus borde få större möjligheter att påverka i fritidskommunen. Det här är en viktig faktor med tanke på utvecklingen av landsbygden. Det har föreslagits, bl.a. av *Ritva Viljanen* på inrikesministeriet, att kommunerna borde överväga att tillsätta kommittéer, där representanter för kommunerna och stuginvånarna diskuterar frågor som gäller fritidsboende och utveckling av hela kommunen. För detta talar det stora antalet stugägare och fritidsboende, det ökande boendet på stugorna. Det finns redan erfarenheter från stugkommittéer där många aktiva stuginvånare redan nu är med om att utveckla fritidskommunens näringslivsverksamhet och kulturella evenemang och byaverksamhet.

För att skärgården ska kunna vara levande borde fler fritidsboende och stugägare komma med i byarörelsen på öarna.

ETT SÄTT ATT STÄRKA gemenskapen, är att ha diskussionsforum för öarna på nätet. På föreningen Finlands öars nätsidor, www.foss.fi/steppingstones (se nedan), finns ett allmänt diskussionsforum samt ett forum för varje ö som är med i projektet Stepping Sto-

nes – byaplaner för små öar. De öar som är med är: Vänö (Kimitoön), Nötö (Väståboland), Ruotsalainen, (Nädendal) och Palva (Nädendal).

I diskussionsforumet kan öborna diskutera med varandra om vad de vill utveckla på ön. Det är viktigt att alla känner sig delaktiga och att alla har möjlighet att delta med sina åsikter om vad som ska utvecklas i byn. I detta nätverksbyggande och byaplanerande som Stepping Stones eftersträvar spelar byaföreningar och hembygdsföreningar en viktig roll, men det är också viktigt att fritidsfolk involveras. Fritidsbor ska ses som en resurs och också få vara med och planera byn. Jag hoppas att nätverkandet kommer att utvidgas så att växelverkan mellan öarna också ökar, så att öarna finner gemenskap med varandra.

PROJEKTET Stepping Stones – Byaplaner för små öar påbörjades hösten 2008. Projektets målgrupp är särskilt små öar som saknar fast förbindelse. Syftet med projektet är att öka öbornas påverkningsmöjligheter och stödja dem i att organisera sig. Möjligheterna att påverka och att organisera sig går hand i hand. Genom att organisera sig mera, det vill säga öka och stärka olika nätverk för öborna är det lättare för dem att tillsammans kunna förbättra levnadsvillkoren i sina livsmiljöer. En målsättning för Stepping Stones är att de lokala invånarna, såväl deltids- som heltidsbosatta tillsammans tar del av byaplanering och vill utveckla sina öar och möjligheter i skärgården. ♦

Fotnot

Projektet är ett Leaderprojekt, förordat av aktionsgruppen I samma båt/Samassa veneessä rf ry.

Källor och litteratur

Mallén, Agneta: Trygghet i skärgårdsmiljö: en studie om rädsla för brott i Åboland. Lund : Sociologiska institutionen, Lunds universitet, 2005

Artikelförfattaren

Kristin Mattsson är projektledare samt sekreterare för Finlands öar r.f.

Adress: Fabriksgatan 2G,
20500 ÅBO

Tfn: +358 40 5684 870

e-post: kristin.mattsson@foss.fi

webbsida: www.foss.fi